Юридичні науки

Шкіря Галина Андріївна
студент
Національно юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОХОРОНА ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА КОДЕКСОМ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Анотація. *У цій статті аналізується проблематика та сучасні реалії регулювання Кодексом законів про працю України охорони праці неповнолітніх, а також тенденції розвитку суспільних відносин у сфері праці, що виникають між неповнолітнім працівником та роботодавцем.*

Ключові слова: *охорона праці, неповнолітній, молодь, захист, проблема, гарантії, робота, занятість населення, навчання, заробіток, здоров'я, захист, праця, відносини.*

Постановка проблеми. Однією з найважливіших проблем сучасного суспільства, які мають глибокі соціальні корені, є використання праці неповнолітніх. Законодавче закріплення особливого ставлення суспільства до підростаючого покоління - це тенденція, що характеризує багато країн світу. Серед інших прав неповнолітніх право на працю і її безпечні умови знаходить юридичне закріплення у правових актах міжнародного та національного законодавства. Незважаючи на цілком природне прагнення законодавців багатьох держав обмежити використання праці неповнолітніх, це не завжди узгоджується з реальними умовами життя суспільства.

Виконання підлітками робіт, які не впливають на їхнє здоров'я та розвиток, а також не перешкоджають отриманню освіти вітається. Це сприяє розвитку дитини, впливає на добробут сім'ї, допомагає дитині

отримати навички та досвід, які будуть потрібні в майбутньому для того, щоб стати повноцінним членом суспільства. Разом з тим організм неповнолітніх відрізняється істотними психофізіологічними особливостями, що вимагає встановлення спеціальних гарантій їхнього розвитку. У зв'язку з цим правова регламентація праці неповнолітніх має ряд специфічних рис та потребує детального вивчення та висвітлення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання охорони праці неповнолітніх на сьогоднішній день є досить актуальним. Його дослідженням займалося багато науковців, зокрема: А.О. Ортинська, О. Беца, О.М. Боброва, Є.В. Болдирьов, Т.О. Гончар.

Мета статті полягає у висвітленні сучасних реалій з приводу охорони праці неповнолітніх, а також у приділенні належної уваги цьому питанню задля своєчасного виявлення та вирішення проблематики, яка існує на ринку дитячої праці в наш час.

Виклад основного матеріалу. Останніми десятиліттями у світі активно обговорюють імплементування теоретичних засад правової держави у практику. Права людини ще ніколи в історії наукотворення не ставали такими універсально значущими для держави, суспільства та всього міжнародного простору, як тепер. Найбільш уразливими суб'єктами права є неповнолітні, що й зумовлює необхідність спеціального дослідження їхніх прав та теоретико-правового осмислення регулювання останніх в нинішніх умовах. Державна політика цієї сфери в нашій країні має дещо декларативний характер, що не сприяє повній реалізації міжнародних стандартів. Даються взнаки і внутрішні економічні та воєнно-політичні проблеми [1].

Праця неповнолітніх захищається Кодексом законів про працю України (далі – КЗпПУ), в якому цьому питанню присвячена XIII глава про

працю молоді. В данні главі передбачена Стаття 187. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах [2].

Не допускається прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років. За згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років. Для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними чотирнадцятирічного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює.

Для прийняття на роботу молоді місцеві органи державної виконавчої влади визначають у межах, встановлених Законом України від 1 березня 1991 р. «Про зайнятість місцевого населення», квоту (броню) робочих місць. Ці місця використовуються для направлення на виробництво осіб, які закінчили загальноосвітні школи, професійні навчально-виховні заклади, а також інших осіб молодше вісімнадцяти років. Районні, міські Ради народних депутатів затверджують плани влаштування на роботу молоді, яка закінчує загальноосвітні школи, і забезпечують їх виконання всіма підприємствами [5].

Відмова у прийнятті на роботу і професійне навчання особам, направленим в рахунок броні, забороняється. Така відмова може бути оскаржена ними в судовому порядку. На кожному підприємстві повинен вестись облік працівників, які не досягай вісімнадцяти років, із зазначенням дати їх народження.

Оскільки організм неповнолітнього тільки формується, є потреба регулярно слідкувати за станом його здоров'я. Усі особи молодше вісімнадцяти років приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду і в подальшому, до досягнення 21 року, щорічно

підлягають обов'язковому медичному оглядові. При встановленні факту, що робота негативно впливає на здоров'я неповнолітнього, він негайно звільняється з цієї роботи і переводиться на більш легку роботу. Одночасно відносно неповнолітнього вживаються лікувально-профілактичні та інші заходи. При переведенні неповнолітніх на підставі медичного висновку на більш легку, але нижче оплачувану роботу, за неповнолітнім протягом двох тижнів зберігається попередній заробіток (ч. 1 ст. 114 КЗпП) [5].

Для неповнолітніх законодавством про працю, залежно від віку, встановлена скорочена тривалість робочого часу. Таке зниження тривалості робіт не тягне за собою зменшення розміру оплати праці. Заробітна плата неповнолітнім виплачується в такому ж розмірі, як і працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи.

Якщо неповнолітні допущені до відрядних робіт, їх праця оплачується за відрядними розцінками, встановленими для дорослих працівників, з доплатою за тарифною ставкою за час, на який тривалість їх щоденної роботи скорочується порівняно з тривалістю щоденної роботи дорослих працівників. Але при цьому слід враховувати, що для робітників віком до вісімнадцяти років норми виробітку встановлюються виходячи з норм виробітку для дорослих робітників пропорційно скороченому робочому часу для осіб, які не досягли вісімнадцяти років [5].

Для молодих робітників, які поступають на підприємства, в організації після закінчення загальноосвітніх шкіл, професійних навчально-виховних закладів, курсів, а також для тих, що пройшли навчання безпосередньо на виробництві, можуть застосовуватися знижені норми виробітку. Вони затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з профспілковим комітетом.

Забороняється залучати працівників молодше вісімнадцяти років до нічних, надурочних робіт і до роботи у вихідні дні.

Звільнення працівників молодше вісімнадцяти років з ініціативи власника або уповноваженого ним органу допускається, крім додержання загального порядку звільнення, тільки за згодою районної (міської) комісії в справах неповнолітніх. При цьому у визначених випадках звільнення може бути проведено у виняткових випадках і з працевлаштуванням.

Батьки, усиновителі і піклувальник неповнолітнього, а також державні органи, громадські організації та службові особи, на яких покладено нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю, мають право вимагати розірвання трудового договору з неповнолітнім, у тому числі й строкового, якщо продовження його дії загрожує здоров'ю неповнолітнього або порушує його законні інтереси.

Забороняється залучати неповнолітніх осіб до нічних і надурочних робіт і до роботи у вихідні дні. Така заборона є важливою гарантією дотримання скороченої тривалості робочого часу, встановленої для цієї категорії працюючих, і надає можливість неповнолітнім використовувати вільний час для відпочинку, фізичного розвитку, підвищення загального освітнього і культурного рівня.

Особам віком до вісімнадцяти років щорічна основна відпустка надається тривалістю 31 календарний день. Ця відпустка повинна надаватись у натурі і заміна її грошовою компенсацією не допускається. Відпустка надається на бажання працівника в зручний для нього час.

Висновок. На нашу думку, наявна ситуація є доволі критичною та підлягає належному врегулюванню та висвітленню з кількох причин:

1. З кожним днем молодь розвивається все швидше і швидше, а саме тому прагне відокремленості від родини та захищеності власним джерелом доходу.

2. Фізіологічні властивості неповнолітніх потребують захисту від надмірних виснажень.
3. Як правило, працюючі неповнолітні мають своє постійне місце навчання. Держава зацікавлена в вивченні висококваліфікованих спеціалістів. Саме тому існує потреба в захисті молоді від легковажних рішень щодо роботи на постійній основі, яка перешкоджатиме навчанню. Задля врегулювання цієї ситуації законодавством України було створено низку гарантій.

У сучасний період молодь займає проміжне становище між дитинством і зрілістю. Вона починає своє трудове життя у важких умовах: відсутність роботи, а при її наявності — низька заробітна плата, немає власного житла та деякі інші негаразди. При цьому виникає невдоволеність через помилки, допущені при виборі професії, спеціальності, роботи.

Соціальне становище молоді дає можливість передбачити майбутнє суспільства. Тому проблемам молоді держава приділяє значну увагу, в тому числі й засобами регулювання її правового статусу.

Умови праці неповнолітніх на виробництві, тобто осіб, які не досягли вісімнадцяти років, повинні відрізнятися від умов праці дорослих працюючих. Це пояснюється як фізіологічними особливостями організму підлітків, який тільки формується, так і відсутністю у більшості з них відповідної професії і спеціальності. Саме ці обставини і визначили відмінність правового регулювання їх праці, хоч за загальним правилом на неповнолітніх повністю поширюється законодавство про працю, а їх права щодо трудового договору прирівнюються до прав повнолітніх працюючих. У той же час в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці їм надаються пільги.

Література

1. Ортинська А.О.: Правовий статус неповнолітніх: теоретико-правове дослідження / Львів 2017. 524 с. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/39346/1/dysertaciyna_robota_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_doktora_yurydychnyh_nauk_ortynskoyi_n.v.pdf
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08
3. Болдырев Е.В. Меры предупреждения правонарушений несовершеннолетних в СССР / Болдырев Е.В. М.: Наука, 1984. 367 с.
4. Гончар Т.О. Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України : автореф. дис., канд. юрид. наук: 12.00.08. – Одес. нац. юридична акад. О., 2005. 20 с.
5. Охорона праці неповнолітніх. URL: https://studfile.net/preview/1862895/page:2/ .